

Josep CLARA: *Santiago Sobrequés i Vidal (1911-1973). La història al servei d'un país*, Barcelona, Editorial Base, 2011, 430 pàgines.

Quan a la darrera del 2011 s'estaven acabant els actes organitzats amb motiu del centenari del naixement de Santiago Sobrequés i Vidal, l'Editorial Base, fundada per ell mateix, en va editar la biografia, obra de l'historiador Josep Clara, professor d'Història Contemporània a la Universitat de Girona. De la mateixa manera que després de la celebració, el 2010, del centenari del naixement de Jaume Vicens i Vives, era lògic i necessari que es commemorés el de Sobrequés, també passava quelcom semblant amb la biografia. De Vicens teníem de temps l'escripta per Josep Maria Muñoz, però no en disposàvem d'una de comparable de Sobrequés. Ara ja la tenim, i ens n'alegrem perquè, si seguim amb les comparacions, hem de dir que aquest dos historiadors gironins van ser els més importants de la seva generació. I, per ser més precisos, si considerem que a Jaume Vicens, per la diversitat dels seus interessos historiogràfics, el qualificatiu de medievalista li va estret, mentre que a Santiago Sobrequés li escau perquè, com a investigador, es va mantenir sempre fidel a l'estudi de l'edat mitjana, també haurem de concloure que ell va ser el medievalista més important de la seva generació. Que ningú no se sorprengui perquè, encara que Sobrequés va col·laborar amb Ferran Soldevila i Ramon d'Abadal en algunes obres col·lectives, com ara la col·lecció *Biografies Catalanes* de l'Editorial Teide, és prou conegut que ell era d'una altra generació: la que va venir després de la d'aquests dos grans mestres del medievalisme català.

La biografia que signa Josep Clara és sòlida, completa i molt ben informada. Les notes a peu de plana donen fe del que es diu, i la relació de fonts i bibliografia recollida al final del llibre mostra que per escriure'l Josep Clara es va documentar àmpliament. L'estil literari és planer i el text entenedor, de manera que al lector amant del gènere biogràfic el llibre li serà agradable de llegir. A més, el fet d'inserir en el text fragments de fonts i textos d'altres autors, sobretot contemporanis de Sobrequés, d'ell mateix i dels seus corresponsals i amics, com ara Jaume Vicens, fa encara més interessant i entretinguda la lectura. La biografia, a més de sòlida i completa, és força equilibrada. Volem dir que la trajectòria personal, familiar i professional de Sobrequés està ben explicada, amb perspectiva global, sense oblidar res d'important, i amb equilibri relativament ponderat entre les diferents facetes. No deu haver estat fàcil perquè la biografia de Sobrequés és d'una complexitat especial, derivada del fet que va ser un inconformista, en el sentit que no es va limitar a ser un bon professor d'institut, sinó que va voler ser i va ser moltes més coses.

El llibre ressegueix bé les fites d'aquesta personalitat, i ho fa, com és lògic, amb ple respecte a la cronologia, seguint la pròpia marxa de la vida. Així arranca amb un capítol obligat sobre els orígens familiars a Girona, que mostren el que quasi és norma: els fills d'ensenyants sovint també es dediquen a l'ensenyament i, amb freqüència, avantatgen els seus progenitors en mèrits i coneixements. Segueixen després en sengles capítols els anys

de formació i els inicis professionals en la docència, que el cataclisme de la Guerra Civil va estroncar. La difícil postguerra amb els esforços per tornar a començar i recuperar la normalitat, ocupen dos capítols amb què es clou la que en podríem dir primera etapa, la més anònima de la vida de Sobrequés.

Josep Clara situa el personatge en el seu context històric, i combina amb gràcia l'explicació de les coses serioses de la vida amb les de les aficions i distraccions que desmitifiquen i humanitzen el personatge. Per fer-ho, li és molt útil el recurs de fonts epistolars, com són les cartes en què Sobrequés explica als amics les seves emocions al camp de futbol com a seguidor del Girona. En un pla més elevat, el llibre mostra bé en els capítols següents les tres facetes més importants de la vida de Sobrequés, les que en defineixen la personalitat. Ens referim a la professió d'ensenyant; la funció de l'intel·lectual i home públic, i la vocació de medievalista.

Santiago Sobrequés va ensenyar història fins quasi la fi dels seus dies a l'Institut de Batxillerat de Girona, del qual va ser director molts anys. Els seus deixebles en serveixen, diu Clara, un bon record. Era rigorós en les explicacions, tolerant en la disciplina i afable en el tracte. Per a ell, la història era més pedagogia i comprensió del passat que esforç de memòria. Diverses generacions de gironins il·lustres van passar per les seves classes, i els va influenciar amb el seu mestratge. Com explica Josep Clara, l'historiador gironí va dedicar molt de temps i esforços a escriure manuals d'història i geografia per als batxillers. Sens dubte van ser per a ell una font important d'ingressos, i per això els va escriure, però, en el panorama de llibres de text de l'època, els seus eren els millors per la forma (la claredat expositiva) i el contingut (la bona selecció de la informació i la construcció racional del discurs). Generacions d'estudiants arreu d'Espanya es van formar en la seva lectura.

En la persona de Santiago Sobrequés hi havia també una sana ambició intel·lectual, que era sobretot voluntat d'influir sobre els seus conciutadans amb la transmissió de cultura i la creació d'opinió. D'aquí provenen els seus articles a diaris i revistes, com ara *Destino* i *Presència*. Però aquesta ambició era també, fins a cert punt, la d'un lideratge en la vida ciutadana que, potser amb un punt d'ingenuïtat, va creure poder materialitzar presentant-se com a candidat a regidor en les eleccions municipals de 1954, en ple franquisme. No se'n va sortir, però no per això va cessar la influència en la vida cívica de Girona, sinó que va anar a més, sobretot des que el 1960 va ser nomenat director de l'Institut, llavors el primer centre cultural de la ciutat, i president del Grup Excursionista i Esportiu Gironí (GEiEC). Com diu Josep Clara, s'obria així per a Sobrequés el període de màxima activitat intel·lectual i de compromís cívic i polític en la lluita pel redreç nacional i les llibertats democràtiques.

Les seves posicions tenien l'aval del reconeixement científic. L'excel·lència com a historiador medievalista, guanyada mercès a anys de recerca laboriosa i de moltes publicacions, li va ser llavors reconeguda per les principals institucions culturals de Catalunya (Institut d'Estudis Catalans) i Espanya (Real Academia de la Historia), i el seu prestigi va depassar les fronteres i es va fer universal. Al final dels seus dies aquest reconeixement li va arribar també per la via acadèmica en guanyar les oposicions per a la plaça de professor agregat d'Història Medieval de la Universitat Autònoma de Barcelona i passar a ensenyar al Col·legi Universitari de Girona. Tot aquest recorregut, que Josep Clara ressegueix amb riquesa de detalls, es completa amb la descripció i valoració dels principals treballs d'història medieval de Sobrequés. Per fer-ho, l'autor, que n'ha llegit les obres, s'inspira en les opinions que als altres historiadors els van merèixer en el seu temps. I, encara que als medievalistes d'avui l'anàlisi crítica de la producció historiogràfica de Sobrequés els semblarà aquí massa breu i no prou profunda, és obvi que als lectors en general els resultarà satisfactòria. En tot cas, per als medievalistes d'avui, als quals l'actual conjuntura econòmica recessiva hauria d'obligar a repensar la crisi de la fi de l'edat mitjana, la lectura d'aquesta biografia de l'historiador de la guerra civil catalana del segle xv podria servir d'estímul per tornar a llegir a Santiago

Sobrequés, particularment aquelles obres en les quals el mestre gironí ens va ensenyar que una crisi mal governada acaba dramàticament, amb la pujada dels extremistes al poder, l'amputació de drets i lliberats i deriva cap a la guerra.

El treball de Clara és, doncs, útil i satisfactori. La biografia que esperàvem i que Santiago Sobrequés es mereixia.

JOSEP M. SALRACH